

TEMA 25. El matrimoni

L'íntima comunitat de vida i amor conjugal entre l'home i la dona és sagrada, i s'estructura segons lleis pròpies establertes pel Creador, que no depenen de l'albir humà.

«L'aliança matrimonial, per la qual l'home i la dona constitueixen entre ells un consorci de tota la vida, ordenat per la seva índole natural al bé dels cònjuges i a la generació i educació dels fills, fou elevada per Crist, el Senyor, a la dignitat de sagrament entre batejats» (CIC 1055 § 1).

1. El disegni diví sobre el matrimoni

«El mateix Déu és l'autor del matrimoni»¹. L'íntima comunitat conjugal entre l'home i la dona és sagrada, i s'estructura segons lleis pròpies establertes pel Creador, que no depenen de l'albir humà.

La institució del matrimoni no és una ingerència indeguda en les íntimes relacions personals entre un home i una dona, sinó una exigència interior del pacte d'amor conjugal: és l'únic lloc que fa possible que l'amor entre un home i una dona sigui conjugal², és a dir, un amor electiu que abasta el bé de tota la persona en tant que és sexualment diferenciada³. Aquest amor mutu entre els esposos «esdevé una imatge de l'amor absolut i indefectible amb què Déu estima la humanitat. És bo, molt bo, als ulls del Creador (cf. Gn 1,31). I aquest amor que Déu beneeix està destinat a ser fecund i a realitzar-se en l'obra comuna de la guarda de la creació: “Déu els beneí i els digué: ‘Sigueu fecunds i multipliqueu-vos, pobleu la terra i domineu-la” (Gn 1,28)» (Catecisme 1604).

El pecat original va introduir la ruptura de la comunió original entre l'home i la dona i va afeblir la consciència moral relativa a la unitat i la indissolubilitat del matrimoni. La llei antiga, d'acord amb la pedagogia divina, no critica la poligàmia dels patriarques ni prohibeix el divorci; però «veient l'aliança de Déu amb Israel sota la imatge d'un amor conjugal exclusiu i fidel (cf. Os 1-3; Is 54; 62; Jr 2-3; 31; Ez 16,62; 23), els profetes van preparar la consciència del Poble escollit per a una comprensió més profunda de la unitat i de la indissolubilitat del matrimoni (cf. Mt 2,13-17)» (Catecisme 1611).

«Jesucrist no solament restableix l'ordre inicial volgut per Déu, sinó que dóna la gràcia per a viure el Matrimoni en la nova dignitat de Sagrament, que és el signe del seu amor sponsal per l'Església: “Marits, estimeu les vostres mullers, tal com Crist ha estimat l'Església” (Ef 5,25)» (Compendi 341).

¹ Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 48.

² Cf. Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio*, 22-XI-1981, 11.

³ Cf. Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 49.

«Entre batejats no pot haver-hi contracte matrimonial vàlid que pel mateix fet no sigui sacrament» (CIC 1055 § 2)⁴.

El sacrament del matrimoni augmenta la gràcia santificant i confereix la gràcia sacramental específica, la qual exerceix una influència singular sobre totes les realitats de la vida conjugal⁵, especialment sobre l'amor dels esposos⁶. Per als esposos, la vocació universal a la santedat «és especificada per la celebració del sacrament i traduïda concretament en les realitats pròpies de l'existència conjugal i familiar»⁷. «Els casats són cridats a santificar el matrimoni i a santificar-se en aquesta unió; per això cometrien un greu error si edificuessin la seva conducta espiritual al marge de la llar i girant-s'hi d'esquena. La vida familiar, les relacions conjugals, la cura i l'educació dels fills, l'esforç per fer avançar econòmicament la família i per assegurar-la i millorar-la, el tracte amb les altres persones que constitueixen la comunitat social, tot això són situacions humanes i corrents que els esposos cristians han de sobrenaturalitzar»⁸.

2. La celebració del matrimoni

El matrimoni neix del consentiment personal i irrevocable dels esposos (cf. *Catecisme* 1626). «El consentiment matrimonial és un acte de la voluntat pel qual l'home i la dona es lliuren i s'accepten mútuament amb una aliança irrevocable per tal de constituir el matrimoni» (CIC 1057 § 2).

«L'Església demana normalment per als seus fidels la *forma eclesiàstica* de la celebració del casament» (*Catecisme* 1631). Per això, «només són vàlids aquells matrimonis que se celebren davant de l'Ordinari del lloc o del rector, o d'un sacerdot o diaca delegat per un d'ells, i davant de dos testimonis, segons les regles expressades» pel *Codi de dret canònic* (CIC 1108 § 1).

Hi ha diverses raons per explicar aquesta determinació: el matrimoni sacramental és un acte *litúrgic*; s'introdueix en un *ordo* eclesial, que crea drets i deures en l'Església entre els esposos i envers els fills. Ja que el matrimoni és un estat de vida en l'Església, cal que hi hagi certesa sobre el casament (d'aquí l'obligació que hi hagi testimonis), i el

⁴ «En efecte, mitjançant el baptisme l'home i la dona són inserits definitivament en l'aliança nova i eterna, en l'aliança nupcial de Crist amb l'Església. És a causa d'aquesta inserció indestructible que la comunitat íntima de vida i d'amor conjugal, fundada pel Creador, és enlairada i assumida en la caritat nupcial de Crist, sostinguda i enriquida per la seva força redemptora» (Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio* 13).

⁵ «Els matrimonis tenen gràcia d'estat —la gràcia del sacrament— per a viure totes les virtuts humanes i cristianes de la convivència: la comprensió, el bon humor, la paciència, el perdó, la delicadesa en el tracte mutu» (sant Josepmaria, *Converses* 108).

⁶ «L'autèntic amor conjugal s'integra en l'amor diví i es governa i enriqueix per la virtut redemptora de Crist i l'actuació salvífica de l'Església, per conduir eficaçment els esposos a Déu i ajudar-los i enfortir-los en el sublim deure de pare i de mare» (Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 48).

⁷ Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio* 56.

⁸ Sant Josepmaria Escrivà, *És Crist que passa* 23.

caràcter públic del consentiment protegeix el «sí» un cop donat i ajuda a ser-hi fidel (cf. *Catecisme* 1631).

3. Propietats essencials del matrimoni

«La unitat i la indissolubilitat són les propietats essencials del matrimoni, les quals en el matrimoni cristià obtenen una fermesa peculiar per raó del sagrament» (CIC 1056). El marit i la muller «en virtut del contracte conjugal “ja no són dos, sinó una sola carn” (Mt 19,6) [...]. Aquesta íntima unió, en tant que és un lliurament mutu de dues persones, igual com el bé dels fills, exigeixen la plena fidelitat conjugal i en reclamen la unitat indissoluble»⁹.

«“La unitat del matrimoni refermada pel Senyor apareix també ben clarament en la igual dignitat personal de la dona i de l’home, que cal que sigui reconeguda en l’amor total i mutu” (GS 49, § 2). La *poligàmia* és contrària a aquesta igual dignitat i a l’amor conjugal que és únic i exclusiu» (*Catecisme* 1645).

«En la seva predicació, Jesús va ensenyar sense equívocs el sentit originari de la unió de l’home i de la dona, tal com el Creador la volgué al començament: el permís, donat per Moisès, de repudiar la dona, era una concessió a la duresa del cor (cf. Mt 19,8); la unió matrimonial de l’home i de la dona és indissoluble, Déu mateix l’ha closa: “El que Déu va unir, que l’home no ho separi” (Mt 19,6)» (*Catecisme* 1614). En virtut del sagrament —pel qual els esposos cristians manifesten el misteri de la unitat i l’amor fecund entre Crist i l’Església, del qual participen (cf. Ef 5,32)— la indissolubilitat adquireix un sentit nou i més profund que augmenta la solidesa original del vincle conjugal, de manera que «el matrimoni rat [és a dir, celebrat entre batejats] i consumat no pot ser dissolt per cap potestat humana ni per cap altra causa, fora de la mort» (CIC 1141).

«El *divorci* és una ofensa greu a la llei natural. Pretén rompre el contracte lliurement consentit pels esposos de viure l’un amb l’altre fins a la mort. El divorci fa injúria a l’aliança de salvació, de la qual el matrimoni sacramental és un signe» (*Catecisme* 2384). «Pot esdevenir-se que un dels cònjuges sigui la víctima innocent del divorci pronunciat per la llei civil; llavors aquest cònjuge no trenca el precepte moral. Hi ha una diferència considerable entre el cònjuge que s’ha esforçat amb sinceritat a ser fidel al sagrament del Matrimoni i es veu injustament abandonat, i el qui, per una falta greu que ha comès, destrueix un matrimoni canònicament vàlid» (*Catecisme* 2386).

«No obstant això, hi ha situacions en què la convivència matrimonial es fa pràcticament impossible per raons molt diverses. En aquests casos, l’Església admet la *separació* física dels esposos i la fi de la cohabitació. Els esposos no deixen de ser marit i muller als ulls de Déu; no són pas lliures de contraure una nova unió. En aquesta situació difícil, la millor solució seria, si fos possible, la reconciliació» (*Catecisme* 1649). Si després de la separació «el divorci civil resulta l’única manera possible d’assegurar

⁹ Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 48.

alguns drets legítims, la cura dels fills o la defensa del patrimoni, es podrà tolerar sense constituir falta moral» (*Catecisme* 2383).

Si després del divorci es contrau una nova unió, encara que reconeguda per la llei civil, «el cònjuge que s'ha tornat a casar es troba llavors en situació d'adulteri públic i permanent» (*Catecisme* 2384). Els divorciats casats de nou, encara que continuïn pertanyent a l'Església, no poden ser admesos a l'eucaristia, perquè el seu estat i condició de vida contradiuen objectivament aquesta unió d'amor indissoluble entre Crist i l'Església, significada i actualitzada en l'eucaristia. «La reconciliació en el sagrament de la penitència —que els obriria el camí cap al sagrament eucarístic— pot donar-se únicament als qui, peneditos d'haver violat el signe de l'aliança i de la fidelitat a Crist, estan sincerament disposats a una forma de vida que no contradigui la indissolubilitat del matrimoni. Això significa concretament que quan l'home i la dona, per motius seriosos —com, per exemple, l'educació dels fills—, no poden acomplir l'obligació de la separació, assumeixin el compromís de viure en plena continència, és a dir, d'abstenir-se dels actes propis dels esposos»¹⁰.

4. La paternitat responsable

«Pel seu mateix caràcter natural, la institució del matrimoni i l'amor conjugal són ordenats a la procreació i a l'educació dels fills, on troben, per dir-ho així, el seu cimall, el seu coronament» (GS 48, § 1). Els fills són sense cap dubte el fruit més preat del matrimoni i contribueixen amb extrem al bé dels mateixos pares. El mateix Déu que va dir “no està bé que l'home estigui sol” (Gn 2,18) i que “des del començament els va fer home i dona” (Mt 19, 4), volent-los comunicar una participació especial en la seva obra creadora, va beneir l'home i la dona en dir-los: “Creixeu i multipliqueu-vos” (Gn 1,28). D'aquí ve que, sense postergar els altres fins del matrimoni, el veritable culte de l'amor conjugal i tota l'estructura de la vida de família que en deriva, tendeixen cap aquí: que els esposos estiguin coratjosament disposats a col·laborar amb l'amor del Creador i Salvador, el qual per mitjà d'ells no para d'augmentar i fer prosperar la seva pròpia família» (*Catecisme* 1652)¹¹. Per això, «entre els esposos que compleixen d'aquesta manera la missió que Déu els ha encomanat, cal recordar en particular aquells que, per decisió prudent i compartida, accepten magnànims una prole més nombrosa amb l'obligació d'educar-la com cal»¹².

¹⁰ Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio* 84. Cf. Benet XVI, exh. ap. *Sacramentum caritatis*, 22-II-2007, 29; Congregació per a la doctrina de la fe, *Carta sobre la recepció de la Comunió Eucarística per part dels fidels divorciats que s'han tornat a casar*, 14-IX-1994; *Catecisme* 1650.

¹¹ «En el deure de transmetre i educar la vida humana, cosa que cal considerar com la seva pròpia missió, els esposos saben que són col·laboradors de l'amor de Déu creador i com els seus intèrprets [...]. Els esposos cristians, confiant en la providència divina i practicant l'esperit de sacrifici, glorifiquen el Creador i tendeixen a la perfecció en Crist quan amb generosa, humana i cristiana responsabilitat compleixen la missió de procrear» (Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 50).

¹² *Loc. cit.*

L'estereotip de la família que la cultura dominant actual presenta s'oposa a la família nombrosa, cosa que es justifica per raons econòmiques, socials, higièniques, etc. Però «el veritable amor mutu transcendeix la comunitat de marit i muller, i s'estén als seus fruits naturals: els fills. L'egoisme, al contrari, acaba rebaixant aquest amor a la simple satisfacció de l'instint i destrueix la relació que uneix pares i fills. Dificilment hi haurà qui es senti bon fill —veritable fill— dels seus pares, si pot pensar que ha vingut al món contra llur voluntat: que no ha nascut d'un amor net, sinó d'una imprevisió o d'un error de càlcul. [...] Veig clarament que els atacs a les famílies nombroses provenen de manca de fe: són producte d'un ambient social incapaç de comprendre la generositat, que pretén encobrir l'egoisme i certes pràctiques inconfessables amb motius aparentment altruistes»¹³.

Encara que tinguin una disposició generosa cap a la paternitat, els esposos «troben sovint dificultats procedents de les condicions de la vida actual, i poden trobar-se en circumstàncies en què el nombre de fills, almenys durant un cert temps, no pot augmentar»¹⁴. «Si per espaiar els naixements existeixen motius seriosos, derivats de les condicions físiques o psicològiques dels esposos, o de les circumstàncies exteriors, llavors l'Església ensenya que és lícit tenir en compte els ritmes naturals immanents a les funcions generadores, per usar del matrimoni només en els períodes infecunds i així regular la natalitat»¹⁵.

És intrínsecament dolenta «tota acció que, o en previsió de l'acte conjugal, o en la seva realització, o en el desenvolupament de les seves conseqüències naturals es proposi, com a fi o com a mitjà, de fer impossible la procreació»¹⁶.

Tot i que es busqui retardar un nou concebut, el valor moral de l'acte conjugal realitzat en el període infecund de la dona és divers de l'efectuat quan es recórrer a un mitjà anticonceptiu. «L'acte conjugal, per la seva estructura íntima, alhora que uneix profundament els esposos, els fa aptes per generar noves vides, segons les lleis inscrites en l'ésser mateix de l'home i de la dona. Salvaguardant-ne tots dos aspectes essencials, l'unitiu i el procreador, l'acte conjugal conserva íntegre el sentit de l'amor mutu i veritable i l'ordenació a l'altíssima vocació de l'home a la paternitat»¹⁷. Mitjançant el

¹³ Sant Josepmaria, *Converses* 94. «Els esposos han d'edificar llur convivència sobre un afecte sincer i net, i sobre l'alegria d'haver portat al món els fills que Déu els hagi donat la possibilitat de tenir, tot sabent, si cal, renunciar a comoditats personals i posant fe en la providència divina: formar una família nombrosa, si aquesta fos la voluntat de Déu, és una garantia de felicitat i d'eficàcia, per més que afirmen una altra cosa els factors equivocats d'un trist hedonisme» (sant Josepmaria, *És Crist que passa* 25).

¹⁴ Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 51.

¹⁵ Pau VI, enc. *Humanae vitae*, 26-VII-1968, 16.

¹⁶ *Ibid.*, 14.

¹⁷ *Ibid.*, 12. L'acte conjugal realitzat amb l'exclusió d'un dels significats és intrínsecament deshonest: «Un acte conjugal imposat al cònjuge sense considerar la seva condició actual i els seus desitjos legítims, no és un veritable acte d'amor, i prescindeix, per tant, d'una exigència del recte ordre moral en les relacions entre els esposos», o «un acte d'amor recíproc que prejudgi la disponibilitat a transmetre la vida que Déu creador, segons lleis particulars, hi ha posat, està en contradicció amb el disseny constitutiu del matrimoni i amb la voluntat de l'autor de la vida. Utilitzar aquest do diví destruint-ne el

recurs a l'anticoncepció s'exclou el significat procreatiu de l'acte conjugal; usar del matrimoni en els períodes infecunds de la dona respecta la inseparable connexió dels significats unitiu i procreatiu de la sexualitat humana. En el primer cas es comet un acte positiu per impedir la procreació, tot eliminant de l'acte conjugal la potencialitat pròpia amb vista a la procreació; en el segon només s'omet usar del matrimoni en els períodes fecunds de la dona, fet que per si mateix no lesiona cap altre acte conjugal de la capacitat procreadora en el moment que es realitza¹⁸. Per tant, la paternitat responsable, tal com l'Església l'ensenya, no implica de cap manera una mentalitat anticonceptiva, ans al contrari, respon a una determinada situació provocada per circumstàncies concurrents, que no es desitgen, sinó que es pateixen, i que poden contribuir, amb l'oració, a unir més els esposos i tota la família.

5. El matrimoni i la família

«Segons el disseny de Déu, el matrimoni és el fonament d'aquesta comunitat més àmplia que és la família, ja que la institució mateixa del matrimoni i l'amor conjugal són ordenats a la procreació i l'educació dels infants, en les quals troben el seu coronament»¹⁹.

«El creador del món va establir la societat conjugal com a origen i fonament de la societat humana; la família és així la cèl·lula primera i vital de la societat»²⁰. Aquesta específica i exclusiva dimensió pública del matrimoni i la família reclama que l'autoritat civil la defensi i promoció²¹. Les lleis que no reconeixen les propietats essencials del matrimoni —el divorci—, o l'equiparen a altres formes d'unió no matrimonials — unions de fet o unions entre persones del mateix sexe— són injustes: lesionen greument el fonament de la mateixa societat que l'Estat està obligat a protegir i fomentar²².

En l'Església la família s'anomena Església domèstica, perquè l'específica comunió dels seus membres és cridada a ser «una revelació i actuació específica de la comunió eclesial»²³. «Els pares han de ser envers els fills els primers predicadors de la fe, tant amb la paraula com amb l'exemple, i han de fomentar la vocació pròpia de cada fill,

significat i la finalitat, tot i que només parcialment, és contradir la naturalesa de l'home i de la dona i les seves relacions més íntimes, i per això mateix és contradir també el pla de Déu i la seva voluntat» (*ibid.*, 13).

¹⁸ Cf. Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio* 32; *Catecisme* 2370. La supressió del significat procreatiu implica l'exclusió del significat unitiu de l'acte conjugal: «Es produeix no sols el refús positiu de l'obertura a la vida, sinó també una falsificació de la veritat interior de l'amor conjugal, cridat sempre a lliurar-se en plenitud personal» (exh. ap. *Familiaris consortio* 32).

¹⁹ *Ibid.*, 14.

²⁰ *Ibid.*, 42.

²¹ «La família és l'element natural i fonamental de la societat i té dret a la protecció de la societat i de l'Estat» (ONU, *Declaració Universal dels Drets Humans*, 10-XII-1948, art. 16).

²² Cf. Consell Pontifici per a la Família, *Família, matrimoni i unions de fet*, Ciutat del Vaticà 2000; Congregació per a la doctrina de la Fe, *Consideracions sobre els projectes de reconeixement legal de les unions entre persones homosexuals*, Ciutat del Vaticà 2003.

²³ Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio* 21.

amb especial cura la vocació sagrada»²⁴. «Aquí s'exerceix d'una manera privilegiada el *sacerdocí baptismal* del pare de família, de la mare, dels fills, de tots els membres de la família, “en la recepció dels sagraments, en la pregària i acció de gràcies, amb el testimoniatge de la seva vida santa, amb l'abnegació i amb un amor eficaç” (LG 10). La llar és així la primera escola de vida cristiana i “una escola d'enriquiment humà” (GS 52, § 1). Aquí és on s'aprèn la constància i l'alegria del treball, l'amor fratern, el perdó generós, fins i tot reiterat, i sobretot el culte diví per mitjà de la pregària i l'ofrena de la vida» (*Catecisme 1657*).

Rafael Díaz

Bibliografia bàsica

Catecisme de l'Església catòlica 1601-1666, 2331-2400.

Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 47-52.

Joan Pau II, exh. ap. *Familiaris consortio* 11-16.

Lectures recomanades

Sant Josepmaria Escrivà, *Converses amb monsenyor Escrivà de Balaguer* 87-112.

Sant Josepmaria Escrivà, homilia «El matrimoni, vocació cristiana», a *És Crist que passa* 22-30.

J. Miras - J. I. Bañares, *Matrimonio y familia*, Rialp, Madrid 2006.

J. M. Ibáñez Langlois, *Sexualidad, Amor, Santa Pureza*, Ediciones Universidad Católica de Chile, Santiago de Xile 2006.

²⁴ Concili II del Vaticà, const. *Lumen gentium* 11.